

ELIZABETH DEN TREDJE

SARA OSMAN

Elizabeth den tredje

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Till Ayeeyo

SIST JAG GRÄT hade Taylor Swift lockigt hår och cowboyboots. Det var inne med Converse och lågt skurna jeans. Då hade Eliza, min eldsvåda till bästa vän, försvunnit utan ett spår. Nu är det mormor som lämnat mig. Jag har noterat att jeansen verkar vara trendiga igen. Precis lagom till att mina tårkanaler åter öppnats. En mer ironisk cirkel har väl sällan slutits.

Jag trodde inte att jag var förmögen till gråt. Att jag var någon som inte längre sysslade med det. En undantagsmänniska, en öken. Men nu har jag inte bara börjat att gråta – jag verkar inte kunna sluta.

Allt utlöstes av mormors död, men jag kan inte längre med säkerhet säga för vem tårarna rinner. Bara att en fördämning har rämnat.

En hel vecka har snart passerat sedan mamma ringde och berättade att mormor somnat in. Jag hade just klivit av tunnelbanan på väg hem från jobbet och blev stående utanför Svedmyras spärrar i det kompakta, snölösa januari-mörkret. Det luktade avgaser och blöta ullkappor.

Det var väntat, hon var – blev – nittiosex år gammal och hade varit skröplig länge. Ändå kände jag sorgen gripa tag om mig. Jag slog mig ned på bänken utanför stationen,

människor strömmade förbi i rusningen. De skulle hem, hem till sina små liv, sina familjer, sin tvätt och sina husdjur, sin matlagning och sin disk. Det kändes futtigt, orimligt. Min hals tjocknade, och innan jag visste ordet av var mina kinder blöta.

Mormor är död, det betyder dels att jag inte kommer att få träffa henne mer i detta liv, dels att mamma nu är äldst. Att mina föräldrar står näst på tur. Att även det som jag har stött ifrån mig, pausat, har ett slut, ett slut som närmar sig hur hårt jag än blundar. Det är en hisnande insikt.

Nu rinner tårarna för jag vet inte vilken gång i ordningen idag. Jag står i badrummet, torkar ögonen med överarmen, undviker att nudda ansiktet med den gula gummihandsken. Jag trodde att jag slutade älska mormor när jag var runt tjugo, när hon gjorde sig omöjlig att tycka om.

Hur kunde jag tro det? Det låter barnsligt, naivt, som om det skulle ha funnits en knapp i mig jag bara kunde trycka på när det inte längre passade. Hon var min mormor, jag borde ha fattat bättre.

Jag drar av mig ena handsken, river av en bit toalettpapper och snyter mig. Den starka doften av antikalkmedlet jag sprejat över badrummets väggar sticker i näsan. Jag tar på mig handsken igen, fortsätter att gnugga frenetiskt med tvättsvampen innan jag spolrar av de sista kakelplattorna.

Mormor är död, och aldrig har min lägenhet varit så ren. Men nu finns inte längre tillstymmelse till damm, fett eller kalkavlagringar att rikta min energi mot, inte en smutsig kvadratmillimeter yta att torka av. Istället står jag återigen och gråter som ett barn.

Det är lika otäckt varje gång. Jag har inte gråtit på snart tjugo år, inte sedan Eliza försvann. Nu gör jag knappt annat.

Gråten drar i mig, släpar mig bakåt i tiden.

Jag är upplöst, som en brystablett i ett vattenglas, tappar greppet om mig själv bubbla för bubbla. Det är inte hälsosamt att tänka på Eliza. Det är väl över huvud taget aldrig till någon nytta att älta. Innan den här gråtkavalkaden drog igång var det minst en månad sedan jag hörde hennes röst i huvudet. Jag hade inte varit i stan på länge, inte hört sirenerna, sett blåljusen som varje dag pulserar som adrenalin genom stadens huvudleder och obönhörligt får mig att känna hennes svala, manikyrerade händer i mina. Se de sårade ögonen, det oerhörda de avkräver mig.

Jag går tyst genom hallen, passerar de nyligen dammsugna, rensade och sorterade garderoberna. Sliter av mig de svettiga kläder jag hetsstädat badrummet i och lägger mig raklång på sängen.

När mamma ringer trycker jag bort samtalet och lägger tillbaka telefonen på sängbordet. Jag vill inte gråta inför henne, min gråt är privat, bara min. Den är oren, som om den blandats med mascara; en inre aldrig sinande mascara, tjock och kletig som tjära. För vad är det egentligen jag sörjer? Mormor? Mamma, pappa?

Eliza?

JAG VAR SEXTON år och två veckor när Eliza kom in i mitt liv, och hann inte fylla sjutton förrän hon försvann lika snabbt igen. Det är än idag den mest intensiva relation jag haft med en annan människa. Medan den pågick fanns inte plats för något annat, och när Eliza var borta blev jag ensam. De vänskapsrelationer jag sumpat under året med henne gick inte riktigt att återuppbygga, mina barn-
domsvänner kände sig svikna och bortvalda. Vilket de ju var. Så de sista åren på gymnasiet var jag utan vänner. Jag hade ingen ork att hitta nya och ibland kändes ensamheten rentav vilsam, ett djupt andetag efter ett maraton.

Eliza var inte med på uppropet, inte de första trevande dagarna när vi ettor på Kristinaskolans samhällsprogram skulle lära känna varandra. Hon dök upp tre veckor in på terminen, en solig septembermorgon satt hon längst bak i klassrummet när vi kom in strax före svensklektionens början. Jag fastnade nästan i dörröppningen. En till svart tjej. En tredje på Kristinaskolan. Jag satte mig så nära jag kunde utan att det skulle verka konstigt, hon hade en Ipod i handen och lurar i öronen, så jag kunde inte hälsa.

Hennes hår var utfönat och låg som en man över ryggen, det räckte hela vägen ned till midjan. Jag undrade hur lång

tid det tagit, om hon gjort det i morse eller igår kväll. Eller om hon kanske hade rakpermanentat det. Jag kände ett styng av avund.

Josefin och Sandra slog sig ned bredvid mig, nickade diskret mot den nya tjejen i det rosa linnet och såg frågande på varandra och mig. Jag ryckte på axlarna.

»God morgon gänget«, sa Kenneth, vår mentor och svensklärare. »Ni har fått en ny klasskamrat idag. Vi hälsar Elizabeth varmt välkommen.« Han gestikulerade mot främlingen vid fönstret och alla vände sig om.

Eliza såg obekvämt ut för en sekund, nästan arg, innan hon avfytrade ett blixtrande leende. »Eliza, jag heter Eliza.« Hon uttalade det på engelska.

»Välkommen då, Eliza«, sa Kenneth och körde ned händerna i bakfickorna på sina jeans.

»Tack«, svarade hon och justerade det tunna axelbandet på sitt linne.

Kenneth sa någonting om att vi var en trevlig klass, men jag hörde inte riktigt, jag fastnade med blicken på väskan som hängde över hennes stolsrygg. En Louis Vuitton, samma modell som jag sett på hundratals paparazzifoton i *Veckorevyn*. Kunde den vara äkta? Jag såg att Josefin också tittade. Våra blickar möttes. Hon höjde på ögonbrynen, buffade Sandra i midjan med armbågen. Sandra studerade väskan, skakade på huvudet. »Turkiet«, mumlade hon. Jag ryckte till. Vad visste hon om väskor, hon hade väl aldrig sett en äkta märkesväska i sitt liv, när var hon sist i Stockholm? Jag vände mig irriterat om och öppnade mitt kollegieblock. Kenneth hade delat ut en lista över böcker vi skulle läsa under terminen. I ögonvrån såg jag hur Eliza skrev av den i en rosaglittrig anteckningsbok. Jag hade tittat

på samma bok på Akademibokhandeln men tyckt att den kändes barnlig, såg framför mig hur jag skulle bli hånad av mina nya klasskamrater. Jag förstod att Eliza inte tvekat, ingen skulle någonsin håna henne.

Ett par minuter in i lektionen meddelade Kenneth att vi under de kommande lektionerna skulle göra grupparbeten om svenska Nobelpristagare i litteratur. Han skrev upp åtta namn på whiteboarden, den blå pennan var halvt uttorkad och det sista namnet gick knappt att utläsa. »Vi går efter klasslistan«, sa han och sträckte sig efter en ny penna.

Jag undrade genast vad Eliza hette i efternamn. Chanserna för att hon också hette något på I var låga, vilka namn fanns det ens? Jag kom bara på Isaksson. Men hon kunde ju också ha något invandrarnamn, och då var möjligheterna oändliga. Jag kom generat på mig själv med att testa Ismail på henne också, se hur det kändes.

Kanske hette hon Holmberg eller Hedlund, Johnsson eller Jansson?

Kenneth tittade ned i sitt papper. Han skrev mitt namn under Selma Lagerlöf och jag kände pulsen stiga, plötsligt intensivt medveten om min egen kropp i rummet, jag sköt bak axlarna där jag satt. *Joachim, Eliza*. Det var inte sant!

Han blickade ut över klassrummet. »Joachim och Hanna, upp med händerna.« Jag sträckte tafatt upp min hand och såg snabbt på Eliza, hon log och nickade.

Kenneth fortsatte med sin lista, Josefin suckade diskret åt sin gruppindelning, men jag noterade varken vilka klasskamrater hon hamnat med eller vilken författare hon tilldelats.

Sandras blick brände i min kind, jag såg upp och hon tittade upprymt på mig. Hon hade blivit blixtförälskad i

Joachim första dagen, hans hår var det enda hon pratade om på vägen hem. Nu tänkte hon uppenbarligen att jag skulle lyckas para ihop dem. Jag hade gjort det förr.

Hon hade varit singel hela sommarlovet, vilket var länge för henne. Sandra hade haft pojkvän mer eller mindre konstant sedan vi började åttan. Tre stycken hade hon hunnit med under de två åren. Ibland pratade hon till mig och Josefin som om vi var barn, som om hennes erfarenhet och förstånd var långt bortom vad vi kunde begripa.

Vi hade gått i samma klass sedan första klass, vi bodde alla inom gångavstånd från varandra och gick varje dag till och från skolan tillsammans.

»Jag föreslår att ni sätter er i era grupper«, sa Kenneth.

Sandra tryckte min hand under bordet. Jag såg upp, mötte Joachims och Elizas blickar, Joachim gestikulerade mot sitt bord. »Gör plats för fan«, sa han till killarna på stolarna bredvid. Jag nickade tyst, samlade ihop pennor och block och reste mig. I ögonvrån såg jag Eliza göra detsamma. Jag slog mig ned mittemot Joachim. Eliza kom bara några sekunder efter mig, jag hann notera hur Joachims blick gick mellan henne och den lediga stolen bredvid honom. Men hon sköt ut stolen bredvid min. Han kliade sig i hårbotten.

Kenneth gick runt i klassrummet och delade ut papper. Han lade ett på vårt bord. Jag sneglade på det, ville inte slita åt mig det direkt som en nörd. Det var svårt att avgöra om Eliza var studiemotiverad eller inte. Hon hade en nonchalant aura. Men hon såg samtidigt skarp ut, det fanns ingenting slött eller trögt i hennes uppsyn.

Joachim gungade på sin stol.

Eliza sträckte sig efter pappret mellan oss. »Visste ni att Selma Lagerlöf var flata?«

Jag ryckte till. Jag var osäker på om man fick använda det ordet.

Joachim blev röd i ansiktet. »Lägg av.« Han flinade.

Hon såg på honom med en rynka mellan ögonbrynen.
»Det är sant.«

Det var först nu jag noterade hennes Stockholmsdialekt.
Hon sa e istället för ä.

Han skrattade till.

»Vad är det som är så roligt med det? Är du homofob eller?«

Joachim såg så förvirrad ut att jag tyckte synd om honom.
»Nej. Va? Vad är det?«

»Har du problem med homosexualitet?«

Svett trängde fram på hans tinningar.

»Nej. Men jag är inte böj om det är vad du frågar.«

Eliza skakade på huvudet. Hon såg på mig med en road min, hennes blick uttryckte samförstånd och jag försökte besvara den trots att jag inte riktigt visste vad det var vi var överens om. »Herregud«, sa hon. »Så söt och så korkad.«

Det var så rakt på, så fräckt. Joachim såg ut som om han inte visste var han skulle göra av sig.

Hon klickade två gånger med sin bläckpenna. »Okej, hur lägger vi bäst upp det här då.« Det var mer en tanke än en fråga, hon verkade redan ha en idé om vad som skulle göras.

Joachim mumlade något.

Jag sneglade på väskan som hängde över Elizas stolsrygg. Den såg ny ut, handtagen var inte det minsta slitna. Jag ville fråga var hon kom ifrån, hur hon hamnade här, den enda tjejen i klassen – hela skolan, nästan – med min hudfärg. Och Paris Hiltons garderob. Vilken vidunderlig varelse.

Sandra sökte min blick från andra sidan klassrummet, hon såg frågande och glatt på mig. Jag låtsades inte se henne. Hon var olyckligt kär för första gången i sitt liv utan att hon visste om det än. Jag tyckte synd om henne. Hon kunde lägga halva morgonen på att göra filmstjärnelockar med sin keramiska plattång, stryka de vita skjortorna som hon tyckte att hon såg ut som Serena från *Gossip Girl* i. Hon hade inte en chans mot den tropiska virvelvind som svept in. Och det gladdde en liten del av mig, jag upplevde en märklig känsla av upprättelse, trots att jag visste att det gjorde mig till en dålig vän. Men jag hade aldrig tidigare sett en kille som Joachim titta på en tjej som inte såg ut som Sandra. Jag visste inte att det var möjligt. Jag brukade dagdrömma om att jag skulle flytta till USA efter studenten, gå på college. Mest för att jag precis som resten av min generation var besatt av allt amerikanskt, men också för att jag tänkte att jag aldrig skulle hitta någon pojkvän i Sverige. Och jag tänkte knappast flytta till Somalia. Jag skulle flytta till Los Angeles eller Miami och hitta en NBA-spelare som såg ut som Will Smith.

Eliza öppnade sin glittriga anteckningsbok, och jag blev irriterad på mig själv över att jag varit en sådan grå mus och lagt tillbaka den på hyllan. Jag bestämde mig för att jag skulle köpa något liknande när mitt kollegieblock var fyllt. Jag skrev bara på bladens framsidor resten av den månaden.

PÅ KVÄLLEN FRÅGADE mamma mig hur dagen varit i skolan.

»Bra«, svarade jag slentrianmässigt och såg sedan upp från teven. »Det har börjat en ny tjej i klassen.«

»Så här långt efter skolstart?«

»Hon kommer från Stockholm.«

»Usch då.« Mamma flinade.

Jag såg irriterat bort, ut genom fönstret. En man i reflexväst passerade på andra sidan bilvägen.

»Är hon trevlig?«

»Va?«

»Den nya tjejen.«

»Jaha. Ja.«

Det hade hon varit. Efter lektionen tog hon tag i min arm, undrade om jag ville göra henne sällskap ut och röka. Hon frågade egentligen om jag ville ta en cigg, men jag sa att jag inte röker. Då svarade hon att jag väl kunde följa med ut och snacka. Josefin och Sandra såg förvånat på mig när jag lämnade klassrummet utan dem. Jag vinkade och ryckte lite på axlarna för att visa att jag var lika förvånad som de.

Eliza plockade upp en förpackning mentolcigarettur ur väskan, tände en, drog ett djupt bloss och såg mig skarpt i ögonen.

»Var är dina föräldrar ifrån?»

»Min pappa är somalier, mamma svensk«, svarade jag. Jag viftade bort en fluga, det var fortfarande sommarvärme och gott om dem. »Dina då?»

»Äkta afrikan alltså.« Hon log. »Jag var inte helt säker, jag tänkte att du kanske var nordafrikan eller något.« Hon gestikulerade med handen över mitt hår. »Det ser så mjukt ut.« Hon sprätte bort askan som bildats i cigarettens ände. »Jag är halvkenyan. Mamma.«

Jag mumlade något till svar.

»Jag har varit med henne hela sommaren. Jag kom hem för bara ett par veckor sen. Tillbaka till polcirkeln.« Hon studerade sin handrygg. »Snart är man vit som snö igen.«

»I Kenya?»

Hon nickade.

»Bor hon där?» frågade jag. »Din mamma?»

»Bara på sommaren. Resten av året bor hon i London. Hon är anglofil.«

Jag hade aldrig hört ordet förut, lade det på minnet för att slå upp det när jag kom hem.

»Det är därför hon döpte mig till Elizabeth.« Hon sa det med engelskt uttal. »Hon är besatt av brittiska kungahuset i allmänhet och Elizabeth den andra i synnerhet.« Hon harklade sig. »Alltså inte besatt-besatt. Hon är inget psykfall eller något.«

Hon tog ett sista bloss och kastade fimpen i backen, gnuggade den mot asfalten under sulan på sina svarta kilklackar. »Man kunde ju ha önskat att pappa talat om för henne att det är ett jävla kärringnamn i Sverige. Men så var det inte tänkt att vi skulle bo här heller.«

»Mina föräldrar är också skilda.«

Hon såg på mig och kisade. »Jag vet.«

»Hur då?« frågade jag förvånat.

»Jag kände det på mig bara. Man känner sånt. Hur gammal var du, runt tio?«

»Elva.«

Hon log. »Jag visste det. Det är ett jävla jobb, eller hur?«

»Vadå?«

»Att ha skilda föräldrar. Med olika kulturer dessutom.«
Hon skrattade till. »Men nu dyrkar ju min mamma drottningen av England och din pappa Muhammed, så jag ska inte klaga.«

Jag ville berätta för henne att muslimer inte dyrkar profeter, men jag sa ingenting. Jag stämde in i hennes skratt istället. För hon hade rätt.

»Kör du sån där«, hon slog ut med handen, »varannan-veckas-skit?«

Jag nickade. Skamset, för jag var egentligen för gammal tyckte jag. »Inte du, antar jag?«

»Inte en chans. För det första är det praktiskt ogenomförbart och för det andra är det...« Hon tystnade och plockade fram ett par solglasögon ur sin handväska. »Ovärdigt. Förlåt, men det är sanningen. Jag säger den för att du ser ut som att du kan hantera den.«

Mina kinder hettade. Jag kisade i solen som tycktes ha växt där på himlen och sved i ögonen. Situationen kändes överklig.

»Hur gör du då?« Det var tyst länge innan jag ställde frågan. Jag var tvungen att samla mod, och Eliza, inkännande som hon var, gav mig den tid jag behövde, hon måste ha sett att jag undrade.

»Jag tillbringar somrarna med mamma. Det har jag gjort

sen jag var sex, det var då de skilde sig. Annars bor jag med pappa, han tycker att skolorna är bättre i Sverige, men så fort mamma stadgat sig på riktigt i London ska jag flytta dit. Hon har inte bott där så länge.«

Jag sneglade på klockan på husväggen en bit bort. »Var i Sverige bodde du förut?»

»Vi har mest bott i Stockholm. Jag är född där.«

Jag ville fråga hur hon hamnade här men vågade inte.

»Vi börjar snart«, sa jag och nickade bort mot klockan.

»Vad är det nu då?»

»Matte.«

»Matte? Vad behöver man kunna räkna till i den här stan?» Hon vände sig om och gick med raska steg mot dörren. Jag skyndade efter.

Sandra, Josefin och jag gick tre i rad på gångvägen hemåt efter sista lektionen. Sandra förhörde mig om Joachim. Verkade han smart? Hon visste att han var singel, hennes kusin spelade i samma innebandyilag som han. Hon frågade om han sagt någonting om Oasis. De tyckte båda om Oasis, de visste hon också, de skulle passa perfekt ihop. Självklarheten i hennes röst retade mig. Hennes drömmar och föreställningar byggde på idén om att Jocke absolut ville ha henne, just henne och ingen annan. Någon som Eliza, till exempel. Sandra var en söt tjej, men såg hon inte att Eliza spelade i en annan liga? Med sina höga kindben och fylliga läppar.

Eller räknade hon bort Eliza, som jag brukade räkna bort mig själv?

Jag hade en sur smak i munnen hela vägen hem, och när de ville stanna hos Josefin och hänga sa jag att jag hade mensvärk.

ELIZA PETADE RAKT in i ett öppet sår när hon ifrågasatte min boendesituation. Jag hade precis meddelat pappa veckan dessförinnan att jag tänkte bo hos mamma under ramadan, jag orkade inte med deras fastande.

Ramadan var årets höjdpunkt innan Rahma kom in i bilden. Fram till att de träffades, när jag var tretton, var ramadan tjugonio till trettio dagar av desserter. När mamma och pappa var gifta brukade hon och jag baka något, efter att de skilt sig brukade pappa under hans veckor köpa färdiga frysta cheesecakes eller göra gino, den enda efterrätt han kunde laga. Söndagskvällen efter en ramadanvecka hos pappa kände jag sockersuget som en liten virvel på tungan. Mamma erbjöd en frukt och jag hatade mitt varannan-vecka-liv.

Rahma-dan var något annat. Den kom med en dags varsel, en månad efter att de gift sig.

»Imorgon börjar ramadan«, meddelade Rahma vid middagen. »Vi bryter fastan vid solnedgången, men du kan äta när du vill som vanligt, Hanna.«

Jag såg på pappa över köksbordet. »Va?»

»Ramadan«, sa Rahma och log. »Fastan. Den är obligatorisk för muslimer.«

Jag fortsatte att titta på pappa. »Vad pratar du om?»

Pappa var punchlinen på eid al-fitr-festerna: »Visst är det skönt att fastan är över, Ibrahim?» ; »Vad du har magrat, Ibrahim.«

Han skulle precis öppna munnen, men så stampade Rahma sig in mellan oss igen, den grobianen.

»Din pappa kommer att fasta i år, alhamdulillah.«

Det gjorde han. Jag åt middag på mitt rum resten av veckan, framför *Family Guy* och *Simpsons* och allt annat som gick på teve vid middagstid. Pappa erbjöd mig sällskap vid köksbordet, men jag sa att det inte kändes bra att vara den enda som åt. Han tjatade ihärdigt ända tills jag hävdade att det skulle ge mig ätstörningar. Mammans oförklarliga rädsla för att skilsmässan skulle göra mig anorektisk verkade ha nått även honom.

Jag utstod två Rahma-dan, och bestämde mig sommarlovet efter nian för att det inte skulle bli någon tredje. Pappa blev besviken. Jag hatade att göra pappa besviken. Men jag hatade ännu mer att känna mig som en utomjording i mitt eget hem.

Det var inte bara ramadan jag funderat över under sommaren. Hela upplägget med att flytta varannan vecka började kännas barnsligt. Jag var sexton år nu. Hade jag bott i USA hade jag kört bil. Men hur skulle jag välja mellan mina föräldrar? Eller snarare: Hur skulle jag välja bort pappa? Han skulle bli ledsen. Han skulle säga »okej« med ögon så sorgsna att det skulle kännas som om någon slitit upp ett hål i bröstet på mig. Och sedan skulle jag behöva leva med det.

Det skulle han ha tänkt på innan han flyttade ihop med en häxa.

Mamma gladdes över mitt besked att jag skulle stanna hos henne hela september. Hennes glädje sved i mig, hon tyckte sig ha vunnit över pappa. Jag hade svikit honom. Mamma tyckte sig ofta vinna över pappa, hon gjorde det även när de var gifta och jag avskydde det. Det var ytterligare en anledning till att jag inte kunde sluta flytta mellan dem. Mammas nöjda min som jag visste var på bekostnad av pappa, gungbrädan som drämde ned i marken i ena änden. Jag var alltid noggrann med att se lika glad ut över både eidpresenterna och julklapparna, särskilt de år jul och eid låg nära inpå varandra.

Mammas tävlingsinstinkt riktade sig inte specifikt mot pappa, det var ett genomgående karaktärsdrag hon ärvt av mormor. De tävlade i allt. Om man skulle påpeka det för någon av dem skulle de förneka det. Morfar var den enda som vågade påtala det, och då fick han ett samstämmigt fnysande över hur fånig han var.

Morfar. Han var en god människokännare. Han dog när jag var åtta år och hann aldrig träffa Eliza, men hade han gjort det hade han nog med skarp röst sagt åt mig att hålla mig undan. »Hitta på något annat istället«, som han brukade säga när han tyckte att jag suttit för länge framför Cartoon Network. »Du blir snart blind.«

TIDIGARE UTGIVNING

Allt vi inte sa, 2021

Albert Bonniers Förlag
Box 3159, 103 63 Stockholm
www.albertbonniersforlag.se
info@albertbonniers.se

ISBN 978-91-0-081248-5

COPYRIGHT © Sara Osman Ström, 2026

Utgiven enligt avtal med Salomonsson Agency

OMSLAG Kerstin Hanson

FÖRSTA TRYCKNINGEN

TRYCK ScandBook, EU 2026